

ZŁOŻONE RZECZOWNIKI W NIEMIECKIM JĘZYKU ZAWODOWYM PRAWA

Streszczenie. W tym artykule charakteryzujemy słowo sporządzanie jako jeden z typów produkcyjnych średniej, opisano cechy i modele wyrazów złożonych. W artykule analizowane wyrazy złożone w nowoczesnych niemieckich tekstach prawnych, ich struktury, modele i częstotliwość użycia w tekście.

Słowa kluczowe: niemiecki zawodowy język prawa, słowotwórstwo, terminy, słowosporządzanie, trudne słowa.

COMPOUND NOUNS IN THE LEGAL GERMAN LANGUAGE

Abstract. The present article briefly characterizes compounding as one of productive types of word-building, describes the characteristics and models of compound words. The article analyzes the compound words in modern German legal texts, their structure and frequency of their use in the text.

Keywords: legal German language, word-building, terms, compounding, compound words.

N. Kurach
doktorant katedry
teorii i praktyki
tłumaczenia z języka
niemieckiego
Instytutu filologii
Kijowskiego uniwersytetu
Narodowego Tarasa
Szewczenka,
(m. Kijów, Ukraina)

СКЛАДНІ ІМЕННИКИ В НІМЕЦЬКІЙ ФАХОВІЙ МОВІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Анотація. У даній статті охарактеризовано словоскладання як один з продуктивних типів словотворення, описано характеристики та моделі складних слів. У статті проаналізовано складні слова в сучасних німецьких юридичних текстах, їх структуру, моделі та частоту вживання в тексті.

Ключові слова: німецька фахова мова юриспруденції, словотвір, терміни, словоскладання, складні слова.

Дана стаття присвячена аналізу словоскладання та складних слів на матеріалі сучасних текстів німецького сімейного права. Німецькі лінгвісти розглядають словоскладання як один із найпродуктивніших видів словотвору в німецькій мові [9, 50; 10, 73; 11, 117].

В. Флайшер та Т. Шіппан під словоскладанням розуміють вид словотвору, коли з'єднуються два або більше сусідніх слів (безпосередніх компонентів) [8, 253; 11, 115]. Н.Ф. Клименко вважає, що складне слово – це цілісне лексичне утворення за одним із діючих у мові словотвірних типів і компоненти якого формуються на основі синтаксичного поєднання двох чи кількох повнозначних слів [4, 75]. Утворені таким чином слова називаються складними. Вони утворюються за зразком основа+основа, при чому кожна зі складових може сама бути складним словом, напр. Gericht + Hof; Betrieb + Wirtschaft; Betriebswirtschaft + Lehre та ін.

Словоскладання є також продуктивним способом термінотворення у сфері юриспруденції, оскільки терміни утворені таким шляхом експліцитно передають взаємовідношення родових та видових понять. У юридичній термінології представлені усі моделі характерні для загальнонавжivanoї мови, хоча модель іменник+іменник є найрепрезентативнішою.

Існує три типи основних характеристик складних слів:

1) морфемна структура слова: наявність двох або більше основних морфем. Складні слова утворюються шляхом поєднання лексичних основ в одній спільній базі [6, 69];

2) семантична єдність компонентів складного слова. Композиція являє собою складне слово, яке відображає таке значення, що в іншому випадку може бути представлено словосполученням [3, 239];

3) кореляція складного слова із словосполученням [1, 31].

Основи можуть бути продуктивними та малопродуктивними для утворення складних слів. Так, зокрема з основою *Gemeinschaft*- у німецькому сімейному тексті утворені наступні слова: *Lebensgemeinschaft* (5), *Zugewinnungsgemeinschaft* (1), *Gütergemeinschaft* (32); у той час як слова *Pflichtteilsanspruch*, *Wohnverhältnis*, *Abhängigkeitsverhältnis* зустрічається у тексті лише один раз.

П. Айзенберг та Т. Рьольке розрізняють три види або моделі найбільш вживаних складних слів [7, 226; 10, 73]:

1. Субстантивна, тобто складання іменників (*Agrarpolitik*, *Asylrecht*).

2. Дієслівна, тобто складання основи дієслова та іменника (*Arbeitsbedingungen*, *Lebensbedingungen*, *Lebensqualität*).

3. Ад'єктивна, тобто складання іменника та прикметника або прислівника: *Armenrecht*, *Gleichbehandlung*, *Gleichberechtigung*.

Складні слова, утворені з прийменника та іменника [7, 226], а також складні слова зі скорочень або цифр та іменника [10, 73] зустрічаються відносно рідко.

Тенденцію німецької правової мови до словоскладання Т. Рьольке пояснює прагненням до мовної економії [10, 74]. Часто складне слово замінює відносно підрядне речення або іменний комплекс, що веде до мовної економії. Т. Рьольке, вказуючи на роль складних слів у цій галузі зазначає, що складні слова (а серед них, насамперед, детермінативні складні слова) представляють як багатослівні назви детальну характеристику назв на лексичному рівні. Цю характеристику можна розглядати, зазвичай, як трансформацію атрибутивного номінального комплексу або конструкції з відносним реченням, що призводить до мовної економії з точки зору скорочення виразу [10, 74].

Складні слова дають можливість повніше виразити нові поняття. Г. Винокур наголошував, що «поява термінів такої структурної будови пояснюється потребою виразити дві ідеї в одному слові» [2, 162].

Основним носієм понятійного значення в юридичній термінології виступають іменники.

У складових в іменниковому складному слові в тексті перша складова слугує означенням для другої складової (детермінативне складне слово). Так виникає, напр., складне слово *Schadenersatz* з двох автосемантичних складових *Schaden* та *Ersatz* та з'єднувального елемента *-s-*. Перша складова *Schaden* визначає другу складову *Ersatz*. Це свідчить про можливість заміни на означення в родовому відмінку: *Ersatz des Schadens*.

У дослідженому німецькому правовому тексті було виявлено 1009 лексем (12% від кількості слів), які за своєю структурою є складними словами. Іменники становлять найбільшу групу. Вони складають більше 38% (981 одиниць з 2573 іменників).

Більшість складних слів (майже 97 %) в німецькому правовому тексті – двочленні, тобто складаються з двох компонентів. Лише 31 складне слово (приблизно 3% всіх складних слів у тексті) складаються з більш, ніж двох компонентів. Аналіз складових структур, наявних багаточленних складних слів показує, що ієрархічна структура присутніх у правовому тексті багаточленних складних слів, як правило, бінарна: складне слово не включає, наприклад, три складові, оскільки дві з них утворюють спочатку вужчу смислову одиницю, яка разом з третьою складовою, яка може бути в пре- або постпозиції -, тричленне – складне слово.

У більшості двочленних складних слів, наявних у тексті, їхні складові представляють вільні самостійні лексичні одиниці: так виникає складне слово *Zeitpunkt* (15) зі складових *Zeit* та *Punkt*. Складні слова, які містять принаймні одну не самостійну складову, зустрічаються в досліджуваному тексті відносно рідко. Наприклад: *Strafverfahren* (3), *Mißbrauch* (2), *Wohnverhältnis* (1). По-іншому відбувається зі складним словом *Wohnrecht*, в якому перша складова *Wohn-* – автосемантична вербальна основа і не може самостійно вживатися у цій формі. Друга складова *-recht* виступає як граматично оформлене слово і може з'являтися самостійно. Суворий поділ складних слів на такі, чиї складові можуть виступати як самостійні лексичні («вільні») одиниці, та такі, в яких принаймні одна складова не може виступати самостійно («зв'язані»), може бути проблематичним. У різних випадках межі розмиті, тому що складові легко можна неправильно тлумачити: так, наприклад, *letztwillig* (1) – не складне слово з прикметникової основи *letz-* та прикметника *willig*. Ця дериваційна модель із суфіксом *-ig* походить від іменникової групи слів «прикметник + іменник» (*letzter Wille*) [8].

Незважаючи на вищезгадані труднощі, можна стверджувати, що частка складних слів, чиї складові можуть вільно існувати, дуже висока в досліджуваному німецькому правовому тексті. Прикладами високої частотності таких складних слів є: *der / die Ehegatte* (396), *das Gesamtgut* (139), *die Gütergemeinschaft* (37), *das Vorbehaltsgut* (28) та *der Güterstand* (27). Рідше вживаються *Rechtsstreit* (19), *Ausgleichsforderung* (15), *Ehename* (12), *Familiengericht* (11), *Vormundschaftsgericht* (9), *Geburtsname* (7), *Anfangsvermögen* (7), *Gütertrennung* (5), *Lebensgemeinschaft* (4).

В тексті наявні різні складні слова зі складовою *Gemeinschafts-*:

Lebensgemeinschaft (5), *Zugewinnungsgemeinschaft* (1), *Gütergemeinschaft* (32). Складне слово *Gütergemeinschaft* (32) зустрічається в тексті найчастіше.

Таким чином, складні слова, утворені шляхом словоскладання, є в основному двочленними (97 %).

Більшість наявних у тексті складних слів містять з'єднувальні елементи *-(e)s-* або *-(e)n-*.

Німецькі складні слова утворені на основі трьох моделей, а саме: субстантивній, ад'єктивній та дієслівній.

Література:

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції: монографія / Лариса Євстахіївна Азарова. – Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2000. – 222 с.
2. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии / Г.О. Винокур // Труды Московского института истории, философии и литературы. – Т. 5. – М., 1939. – С. 3-54.
3. Зеленецкий А. Л. Теория немецкого языкознания : [учебное пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений] / А. Л. Зеленецкий, О. В. Новожилова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 400 с.
4. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови : навч. посібник / Н.Ф. Клименко. – К. : Інститут змісту і методів навчання, Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1998. – 182 с.
5. Клименко Н. Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови // Українська мова. – 2003. – № 3–4. – С. 83–105.
6. Степанова М. Д. Лексикология современного немецкого языка / М. Д. Степанова, И. И. Чернышева. – М. : Академия, 2005. – 252 с.

7. Eisenberg P. Grundriss der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort. 3. [durchgesehene Auflage]. / P. Eisenberg – Stuttgart : Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 2006. – 430 S.
8. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Barz. – Tübingen, 1992. – 256 S.
9. Fluck H.-R. Fachsprachen: Einführung und Bibliographie / H.-R. Fluck. – Tübingen, Basel : F.Frank Verlag, 1996. – 361 S.
10. Kurakh N. Vergleich der Wort- und Wortbildungsarten in deutschen und ukrainischen Gesetzestexten / N. P. Kurakh // Germanistik in der Ukraine. Wissenschaftliche Zeitschrift. Jahrgang 5. – Kyjiw: Verlagszentrum der KNLU, 2010. – S. 138-146.
11. Roelcke T. Fachsprachen / T. Roelcke. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2005. – 253 S.
12. Schippan T. Lexikologie der deutschen Sprache / T. Schippan. – Tübingen: Niemeyer, 1992. - 306 S.
13. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Familienrecht [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buergerliches-gesetzbuch.info/bgb/1297.html>.

COMPOUND NOUNS IN THE LEGAL GERMAN LANGUAGE

N. Kurakh

This article is devoted to the analysis of looklatest and challenging words on the material of modern German texts of family law. German linguists consider slovosochetaniya as one of the most productive types of word formation in German language [9, 50; 10, 73; 11, 117].

V. Fleischer and T. Span under lowoccupancy understand the nature of word formation, merging two or more neighboring words (the direct components) [8, 253; 11, 115]. N. F. Klimenko believes that a compound word is a lexical holistic education on one of the existing language slovotsky types and components of which are formed on the basis of the syntactic combination of two or more notional words [4, 75]. Formed by this way are called complex words. They are formed by the pattern basis+basis, with each of the components can be a difficult word, eg. Gericht + Hof; Betrieb + Wirtschaft; betriebswirtschaft is + Lehre, etc.

Slovosochetaniya is also a productive way of term formation in the sphere of jurisprudence, as the terms formed in this way is explicitly convey the relationships of generic and species concepts. In legal terminology, all models characteristic of the popular language, although the model noun+noun is mirepresentation.

There are three main characteristics of complex words:

1) morphemic structure of the word: the presence of two or more basic morphemes. Compound words are formed by combining lexical bases in one common database [6, 69];

2) semantic unity of the components of a compound word. The composition is a compound word that reflects such value that in other case can be represented by the expression [3, 239];

3) correlation of compound words with the words [1, 31].

The basics can be productive and unproductive for the formation of compound words. Thus, in particular with the basis of Gemeinschaft - German family in the text formed the following words: Lebensgemeinschaft (5), a Zugewinnngemeinschaft (1), Gütergemeinschaft (32); while the words Pflichtteilanspruch, Wohnverhältnis, Abhängigkeitsverhältnis occurs in the text only once.

P. Eisenberg and T. Rolke there are three types or models most frequently used compound words [7, 226; 10, 73]:

1. Substantive, i.e. nouns compilation (Agrarpolitik, Asylrecht).
2. Verb, ie compiling the basics of verb and noun (Arbeitsbedingungen, Lebensbedingungen, Lebensqualität).

3. Adctuna, i.e. the preparation of a noun and an adjective or adverb: Armenrecht, Gleichbehandlung, Gleichberechtigung.

A compound word formed from the preposition and of the noun [7, 226], as well as compound words from acronyms or numbers and a noun [10, 73] are relatively rare.

The tendency of German legal language to slovosochetaniya T. Rolke explains the desire for linguistic economy [10, 74]. Often a compound word replaces a relative clause or a nominal complex, which leads to linguistic economy. T. Rolke, pointing to the role of compound words in this area notes that complex words (and among them, first of all, determination compound words) can you imagine how long-winded title for a detailed description of the names at the lexical level. This characteristic can be considered, generally, as the transformation of the complex attributive nominal, or the construction with a relative sentence, which leads to saving the language from the point of view of reducing the expression [10, 74].

Compound words provide an opportunity to Express new concepts. G. Vinokur emphasized that "the appearance of terms of such a structural structure is explained by the need to Express two ideas in one word" [2, 162].

The main carrier of conceptual meaning in legal terminology are nouns.

In components in miniconomy difficult word in the text the first component is the definition for the second component (determinative a compound word). So there, e.g., a compound word from two Schadenersatz autosemantic components and Schaden Ersatz and a connecting element –s-. The first component and the second component defines Schaden Ersatz. This indicates the possibility of replacing the determination in the genitive case: Ersatz des Schadens.

In the studied German legal text were identified 1009 tokens (12% of the number of words), which were structurally complex words. Nouns constitute the largest group. They represent more than 38% (981 units 2573 nouns).

Most challenging words (almost 97 %) in a German legal text – doclen, that is composed of two components. Only 31 compound word (approximately 3% of all difficult words in the text) consist of more than two components. Analysis of components of structures, existing batocina of complex words shows that the hierarchical structure present in the legal text of batocina of compound words, usually binary: a compound word does not include, for example, three components, because the two of them form a narrower first unit of meaning, which, together with the third component, which can be in pre - or postpones -, trichlene is a compound word.

In most two-term complex words available in the text, their components are available independent lexical units: so there is a compound word Zeitpunkt (15) component and Zeit Punkt. Complex words contain at least one independent component, found in the studied text are relatively rare. For Example: Strafverfahren (3), Mißbrauch (2), Wohnverhältnis (1). The opposite is with complex word Wohnrecht, in which the first component Wohn- – autosemantic verbal basis and cannot be used in this form. The second component –recht serves as grammatically decorated the floor and can appear alone. Strict separation of complex words to those whose components can act as an independent lexical ("free") unit, and those in which at least one component can not act independently ("associated"), can be problematic. In different cases the boundaries are blurred because the components can easily be interpreted incorrectly: for example, letztwillig (1) is not a compound word with predmetnikov basis letzt - willig and adjective. This derivational model with suffix –ig is derived from the nominal group "adjective + noun" (letzter Wille) [8].

Despite the aforementioned difficulties, it can be argued that the proportion of compound words, whose components can exist freely, is very high in a study of the German legal text. Examples of such high-frequency complex words: der / die Ehegatte (396), das Gesamtgut (139), die Gütergemeinschaft (37), das Vorbehaltsgut (28) and der Güterstand (27). Rarely used Rechtsstreit (19), Ausgleichsforderung (15), Ehe name (12), the Familiengericht (11), Vormundschaftsgericht (9), Geburtsname (7), Anfangsvermögen (7), Gütertrennung (5), Lebensgemeinschaft (4).

In the text there are various compound words with compound Gemeinschafts-: Lebensgemeinschaft (5), A Zugewinnngemeinschaft (1), Gütergemeinschaft (32). A compound word Gütergemeinschaft (32) occurs in the text more often.

Thus, the complex words formed by slovosochetaniya, mainly dokladnie (97 %).

Most of the available in the text of compound words contain the connecting elements(e)s or –(e)n-.

German compound words formed on the basis of three models, namely: substantive, ad chepni and DLI.

References:

1. Azarova L. Ye. Skladni slova v ukrajins`kij movi: struktura, semanty`ka, koncepciya «zolotoyi» proporciyi: monografiya / Lary`sa Yevstaxiyivna Azarova. – Vinny`cya : UNIVERSUM, 2000. – 222 s.

2. Vy`nokur G.O. O nekotory`x yavleny`yah slovoobrazovany`ya v ruskoj texny`cheskoj termy`nologiy`y` / G.O. Vy`nokur // Trudy` Moskovskogo y`nstytuta y`story`y`, fy`losofy`y` y` ly`teratury`. – T. 5. – M., 1939. – S. 3-54.

3. Zelenczky`j A. L. Teory`ya nemeckogo yazy`koznany`ya : [y`chebnoe posoby`e dlya stud. ly`ngv. un-tov y` fak. y`n. yaz. vy`ssh. ped. ucheb. zavedeny`j] / A. L. Zelenczky`j, O. V. Novozhy`lova. – M. : Y`zdatel`sky`j centr «Akademy`ya», 2003. – 400 s.

4. Kly`menko N. F. Osnovy` morfemiky` suchasnoyi ukrajins`koyi movy` : navch. posibny`k / N.F. Kly`menko. – K. : Insty`tut zmistu i metodiv navchannya, Ky`yivs`ky`j un-t im. T. Shevchenka, 1998. – 182 s.

5. Kly`menko N. F. Osnovo- i slovoskladannya u procesax nominaciyi suchasnoyi ukrajins`koyi movy` // Ukrayins`ka mova. – 2003. – # 3–4. – S. 83–105.

6. Stepanova M. D. Leksy`kologiy`ya sovremennogo nemeckogo yazy`ka / M. D. Stepanova, Y`. Y`. Cherny`sheva. – M. : Akademy`ya, 2005. – 252 s.

7. Eisenberg P. Grundriss der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort. 3. [durchgesehene Auflage]. / P. Eisenberg – Stuttgart : Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 2006. – 430 S.

8. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Barz. – Tübingen, 1992. – 256 S.

9. Fluck H.-R. Fachsprachen: Einführung und Bibliographie / H.-R. Fluck. – Tübingen, Basel : F.Frank Verlag, 1996. – 361 S.

10. Kurakh N. Vergleich der Wort- und Wortbildungsarten in deutschen und ukrainischen Gesetzestexten / N. P. Kurakh // Germanistik in der Ukraine. Wissenschaftliche Zeitschrift. Jahrbuch 5. – Kyjiw: Verlagszentrum der KNLU, 2010. – S. 138-146.

11. Roelcke T. Fachsprachen / T. Roelcke. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2005. – 253 S.

12. Schippan T. Lexikologie der deutschen Sprache / T. Schippan. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 306 S.

13. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Familienrecht [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buergerliches-gesetzbuch.info/bgb/1297.html>.